

Ikäystävällisyyden arkkitehdit – geronomit yhteiskunnan rakentajina

20.11.2025

Väestön ikääntyminen on yksi aikamme merkittävimmistä yhteiskunnallisista muutoksista. Pitkäikäisyys on merkittävä saavutus, ja iäkkäiden ihmisten elämäntaitojen hyödyntäminen sekä heidän voimavarojensa esiin tuominen edellyttävät kehittämistä paitsi palvelujärjestelmässä myös laajemmin koko yhteiskunnassa. Viime vuosien aikana gerontologisessa tutkimuksessa on yhä enemmän kiinnitetty huomiota siihen, miten merkittävällä tavalla erilaiset asumis- ja ympäristöratkaisut vaikuttavat iäkkäiden ihmisten toimintakykyyn ja elämänlaatuun (Rantakokko ym. 2022). Yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä päätöksentekoon onkin noussut tärkeä aihe: ikäystävällisyys. Ikäystävällisen yhteiskunnan tavoittelu on kokonaisvaltainen lähestymistapa.

Ympäristögerontologisen tutkimusten myötä ikäystävällisyys on löytänyt tiensä myös geronomien ammatilliseen osaamiseen. Ikäystävällisen osaamisen perustana ovat paitsi tieto, myös arvot ja asenteet, jotka rakentuvat opintojen myötä. Ikääntynyt ihminen nähdään aktiivisena ja arvokkaana yhteisönsä jäsenenä, osallistuvana ja vaikuttavana toimijana. Asenteiden ja arvojen tasolla korostuu kunnioitus iäkkään ihmisen elämänkokemusta, autonomiaa ja osallisuutta kohtaan. Ikäystävällisyyden merkitystä tarkastellaan yksilönäkökulman lisäksi yhteisön ja yhteiskunnan tasolla yhteistyön, kehittämisen, johtamisen ja vaikuttamisen näkökulmista.

Ikäystävällinen yhteiskunta

Yksinkertaisimmillaan ikäystävällisyys tarkoittaa yhteisöjen ja yhteiskunnan kehittämistä siten, että ne tukevat ikääntyneiden ihmisten tarpeita hyvinvointia ja arvokasta elämää. Ikäystävällinen ympäristö hyödyntää

iäkkäiden ihmisten voimavaraisuuden, tukien heidän aktiivisuuttaan sekä mahdollistaa osallisuuden kaiken ikäisille (Rajaniemi & Rappe 2020, s. 12). Se edistää mahdollisuutta omassa kodissa ja tutussa ympäristössä ikääntymiseen.

Kansallisen ikäohjelman (STM 2020) tavoitteena on lisätä asumisen ja elinympäristöjen ikäystävällisyyttä. Ikäystävällisillä asuinalueilla on riittävästi palveluja, jotka ovat helposti saavutettavissa (Rajaniemi & Rappe 2020, s. 12). Tarjolla on myös kohtaamispaikkoja, osallistumismahdollisuuksia sekä viihtyisiä viherympäristöjä. Tällaiset kaupungit tavoittavat erityisen hyvin ne ikääntyneet, jotka ovat vaarassa jäädä yksin tai kohdata turvallisuushaasteita. (Rappe ym. 2018, WHO 2025). Ikäystävällinen kaupunki tai yhteisö tukee terveyttä ja hyvinvointia kaikissa elämänvaiheissa. Se on suunniteltu edistämään monimuotoisuutta, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Oikeusministeriön julkaisemassa ja vanhusasiavaltuutetun laatimassa selvityksessä (Ahosola ym. 2024) tuodaan esille useita ikäsyrjinnän muotoja Suomessa. Ikäsyrjintä voi näyttäytyä esimerkiksi ikääntyneiden osallistumismahdollisuuksien heikentämisenä tai palveluihin pääsyn rajoittamisena. Se voi näyttäytyä myös asenteiden ylläpitämisenä, jotka estävät sukupolvien välistä ymmärrystä ja yhdenvertaisuutta. Usein kyse on tekemättä jättämisestä, missä esimerkiksi ei kuulla ikäihmistä tai iäkkäiden erityisryhmiä. Heiltä ei koota tietoa tai sitä ei oteta huomioon. Iäkäs henkilö saatetaan myös sivuuttaa häntä koskevassa asiassa. Selvitys nostaa esille myös keinoja ikäsyrjinnän vähentämiseen, joita voivat olla esimerkiksi ikärajojen poisto kyselytutkimuksista ja ikääntyneiden vaikutusmahdollisuuksien parantaminen (Ahosola ym. 2024).

Geronomikoulutus on ikäystävällisen asiantuntijuuden kivijalka

Geronomikoulutuksen opetuksen ideologian lähtökohtana on ikääntynyt aktiivisena toimijana ja osallisena omassa yhteisössään. Koulutuksessa kehitetään opiskelijoiden kykyä edistää osallisuutta, hyvinvointia ja elämänlaatua ikääntymisen eri vaiheissa. Tämä edellyttää ymmärrystä ikäystävällisistä rakenteista, ikääntyneiden ihmisten osaamisen hyödyntämisestä sekä taitoa toimia vuorovaikutuksessa eri ammattiryhmien kanssa (Kukkonen ym., 2023).

Jyrkämä ja Nikander (2022) toteavat ikääntyvän yhteiskunnan tulevaisuutta koskevan päätöksenteon edellyttävän taloudellista, poliittista, sosiaalista ja eettistä kestävyyttä. Geronomikoulutuksessa eettinen osaaminen kehittyy läpi opintojen, ja se muodostaa perustan ammatilliselle toiminnalle ikääntyneiden parissa. Eettinen osaaminen osana geronomin ammattitaitoa on kykyä tunnistaa ja käsitellä eettisiä kysymyksiä arjen työssä sekä moraalista rohkeutta toimia ikääntyneen ihmisen parhaaksi myös vaikeissa tilanteissa. Ikäystävällinen yhteiskunta rakentuu eettisesti kestävälle arvopohjalle.

Geronomikoulutus antaa laaja-alaisen asiantuntijuuden ja muodostaa ammattitaidon toimia esimerkiksi kehittämistehtävissä ikääntyneiden palveluissa. Palveluita kehittämällä pystytään todistetusti vaikuttamaan ikäihmisten ja muistisairaiden elämään (Niinistö-Mäkinen, 2024; Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistys ry, 2017-2019).
Tutkimusnäyttöön perustuva kehittämisosaaminen on keskeinen osa geronomin ammattitaitoa. Vanhustyön

kehittämisen näkökulmasta on olennaista tunnistaa ja tunnustaa ikääntyvä ihminen kokonaisuutena (Jyrkämä, 2022). Palveluiden kehittämistä ei geronomin koulutuksessa nähdäkään vain hallinnollisena tehtävänä vaan konkreettisena keinona vaikuttaa iäkkäiden ihmisten elämänlaatuun ja osallisuuteen.

Ikäystävällisessä yhteiskunnassa palvelut mukautuvat ikääntyneen tarpeisiin. On todettu, että elämänhallinnan tunteen vahvistaminen ja kotona asumisen mahdollistaminen edellyttävät palvelujärjestelmältä yksilöllisiä ja joustavia ratkaisuja (Jyväkorpi ym., 2020, s. 340–341). Koulutuksessa painotetaan moniammatillisen yhteistyön koordinointia ja palvelukokonaisuuden rakentamista siten, että ne tukevat ikääntyneen toimijuutta ja arjessa selviytymistä. Ikäystävällisyys ei synny yksinään, vaan se vaatii eri ammattiryhmien yhteistyötä.

Geronomikoulutuksessa korostuu ikääntyneen ihmisen toimijuuden tunnistaminen ja arvostaminen hänen senhetkisessä elämäntilanteessaan. Hyvä vanhuus ei toimijuuden näkökulmasta tarkoita pelkästään aktiivisuutta tai vahvaa toimintakykyä, vaan rakentuu iäkkään ihmisen omasta kokemusmaailmasta käsin (Jyrkämä 2022). Koulutus lisää ymmärrystä siitä, miten ikäystävällisessä yhteiskunnassa palvelut, ympäristöt ja asenteet voivat tukea ikääntyvän ihmisen toimijuutta toimintakyvystä riippumatta.

Geronomin työssä korostuvat arvostava kohtaaminen ja rinnalla kulkeminen ikääntyvien ja heidän läheistensä elämässä. Geronomi edistää toiminnallaan ikäystävällisen yhteiskunnan toteutumista myös arvostavan kohtaamisen osalta omassa työssään ja työyhteisössään. Geronomikoulutus edistää ikäystävällistä ajattelua ja vähentää ikäihmisiin ja muistisairauksiin liittyvää stigmaa. Muistiliiton Muistibarometri 2024 -kyselyssä vain 18 % vastaajista koki yhteiskunnan asenteet muistisairaita kohtaan myönteisiksi, kun taas yli kolmasosa piti niitä huonoina. Tämä osoittaa, että yhteiskunnan asenteissa on yhä parannettavaa.

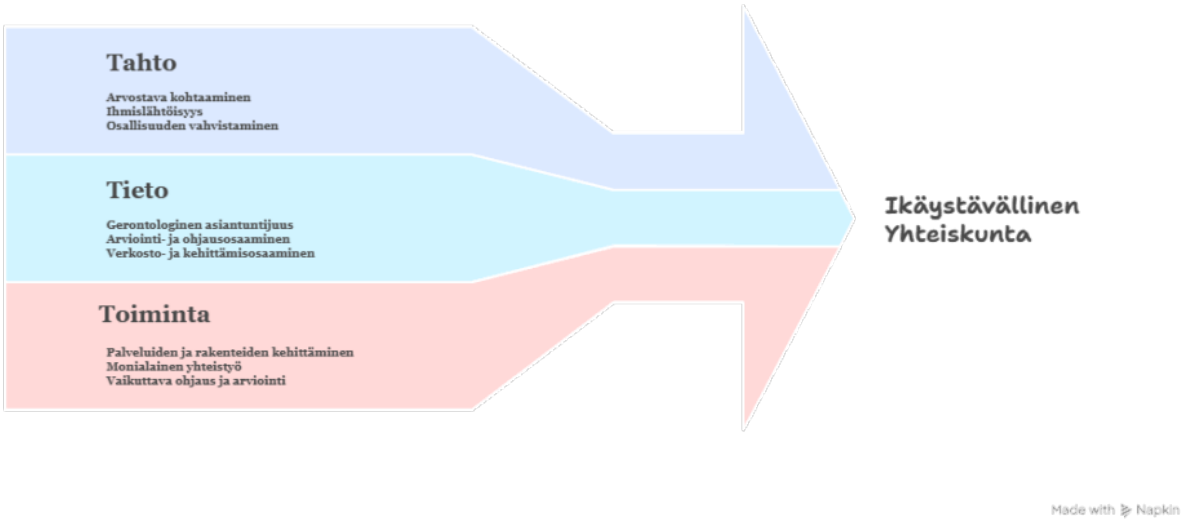
Ikäystävällisyyden edistäminen on ennen kaikkea asenteellinen muutos ja oivallus ja alkaa siitä, että tulevat asiantuntijat oppivat näkemään ikääntymisen arvokkaana elämänvaiheena. Geronomikoulutuksessa tämä tarkoittaa sitä, että opetusta ei johda ainoastaan tieto ja teoria vaan opiskelijoita ohjataan reflektoimaan omia arvoja, ennakkoluuloja ja suhtautumista ikääntymiseen.

Osaaminen rakenteiden takana

Geronomilla on tahtoa ja tietoa toimia ikäystävällisen yhteiskunnan rakentajana. Kuusi kompetenssia (Suomen geronomiliitto, i.a.) muodostavat geronomin ydinosaamisen.

Gerontologinen osaaminen tuo ymmärrystä ikääntymisen moninaisuudesta kokonaisvaltaisesti. **Arviointiosaaminen** mahdollistaa palveluiden ja toimintaympäristöjen tarkastelun ikäihmisten tarpeista käsin. **Ohjausosaaminen** tukee ikäihmisten osallisuutta, itsenäisyyttä ja toimijuutta arjessa.

Ihmislähtöinen asiakastyöosaaminen varmistaa, että palvelut ja kohtaamiset rakentuvat yksilön elämäntilanteen, arvojen ja toiveiden pohjalta. **Yhteiskunta- ja verkosto-**osaaminen antaa valmiudet toimia sillanrakentajana eri sektoreiden välillä. **Gerontologinen johtamis- ja kehittämisosaaminen** tukee geronomia toimimaan muutoksen mahdollistajana.

Kuva 1. Tahto, tieto ja toiminta (kuva: Napkin).

Kuva 1. Tahto, tieto ja toiminta (Kuva: Napkin)

Kirjoittajat toimivat ensimmäistä vuotta geronomikoulutuksen opettajina Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. He tarkastelivat ikäystävällisyyden periaatteiden ilmenemistä koulutuksen sisällöissä sekä niiden soveltamista yhteiskunnalliseen ikäystävällisyyden kehittämiseen.

Hanna Mähönen
Geronomi (YAMK)
SEAMK

Virve Rinne
TtM, Sh (AMK), AmO
SEAMK

Heli Ridanpää,
Geronomi (YAMK)
SEAMK

Lähteet

Ahosola P., Backman S., Niemi M., Topo P., Vuorela M. (2024). *Esiselvitys ageismista ja ikäsyrjinnästä – Ikääntyneisiin kohdistuvan ikäsyrjinnän tunnistaminen päätöksenteossa.* Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:27

Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistys ry. (2017-2019). *Kansainväliset mallit ikääntyvien avuksi. 10 vinkkiä muisti- ja ikäystävällisiin yhteisöihin.*https://www.muistiyhdistys.fi/uploads/images/10vinkkia.pdf

Etelä-Pohjanmaan muistiyhdistys ry. (2020). *Muisti- ja ikäystävällinen yritys –opas.* https://www.muistiyhdistys.fi/uploads/OPAS2020.pdf

Jyrkämä, J. & Nikander, P.(2022). Vanhuus, hoivapalvelut ja arjen etiikka. Teoksessa Rantanen, T., Kokko, K., Sipilä, S. & Viljanen, A . (toim.). *Gerontologia*. Helsinki: Duodecim. https://www.oppiportti.fi/oppikirjat/grn00263?toc=1125982

Kukkonen, T., Myller, T., & Airaksinen, A. (2023). Koulutus ikäystävällisyyttä vahvistamassa. *Gerontologia*, *37*(4), 371–377. https://doi.org/10.23989/gerontologia.137866

Muistiliitto. (2024). *Muistiliiton Muistibarometri 2024*. https://muistiliitto.fi/wp-content/uploads/2025/03/Muistiliitto_MUISTIBAROMETRI_2024-JULKINEN_saavutettava.pdf

Mönkkönen, K. & Kekoni, T. (2020). Monitoimijaisuus työntekijän voimavarana ja haasteena. Teoksessa Hujala, A. & Taskinen, H. (toim.), *Uudistuva sosiaali- ja terveysala.* (s. 215-240) Tampere University Press. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-022-9

Niinistö-Mäkinen, P. (2024). *Muisti- ja ikäystävällinen yritys -mallin koettuja vaikutuksia ikääntyneiden ja muistisairaiden elämään Etelä-Pohjanmaalla.* [AMK-opinnäytetyö, Karelia ammattikorkeakoulu]. Theseus. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/820459/Niinisto-Makinen_Paivi.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Rajaniemi & Rappe. (2020). *Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa.* Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:2. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-042-2

Rantakokko M, Keskinen K & Portegijs E. (2022). Elinympäristö. Teoksessa T. Rantanen, K. Kokko, S. Sipilä S & A. Viljanen A (toim.). *Gerontologia*. Helsinki: Duodecim

Rappe, E., Kotilainen, H., Rajaniemi, J. & Topo, P. (2018). *Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö (Ympäristöopas 2018).* Ympäristöministeriö. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4806-4

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2020). *Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030. Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi.* Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:31

Suomen geronomiliitto ry. (i.a.). *Geronomi AMK kompetenssit.*https://www.suomengeronomiliitto.fi/geronomi-amk/geronomi-amk-kompetenssit/

WHO. (2025). *Creating age-friendly cities and communities*. https://www.who.int/activities/creating-age-friendly-cities-and-communities

Asiasanat geronomi, ikäystävällisyys, yhteiskunnan kehittäminen, ikäpolitiikka